

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Budai Campus
Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet
Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
levelező alapképzési szak

Nyugdíjbiztosítási rendszer Magyarországon
a XXI. század elején

Belső konzulens: Dr. Dedák István
Főiskolai Tanár

Belső konzulens

intézete/tanszéke: Közgazdaságtani és Természeti
Erőforrások Tanszék

Készítette: Pallai Noémi Anna

Pénzügy és számvitel

2024

Összefoglaló

A választott témám a társadalombiztosítási nyugdíjrendszer, azon belül pedig az öregségi nyugdíj, főleg a XXI. század első felének vizsgálatára helyeztem a hangsúlyt. Kutatásom elvégzése után biztosan kijelenthetem, hogy a nyugdíjrendszer helyzete a magyar társadalom egészére befolyással van. Ezért is nagyon fontos, hogy megfelelően foglalkozzunk a témával és hogy észrevegyük, hogy hatalmas változás előtt áll a társadalombiztosítási nyugdíjrendszer, amit 10-15 éven belül radikálisan meg kellene reformálni ahhoz, hogy a gyermekeink unokáink is részesüljenek még állami nyugdíjban, mikor betöltik a nyugdíjkorhatárt.

Szeretném részletezni milyen részekből tevődik össze a szakdolgozatom. Az irodalmi áttekintésben az ellátások kialakulását fejtem ki, ezek után a bányatársulások bemutatása következett, ahol először megjelent a nyugdíj intézménye. Ezek után rátérek az állam szerepvállalására és hogy a történelem folyamán milyen törvényekkel szabályozták a nyugdíjrendszert. Ezek közül a legfontosabbak az 1997-es és 2010-es törvények voltak.

A következő fejezetben a mai társadalombiztosítási nyugdíjrendszert mutatom be különös tekintettel a saját jogú nyugellátásra. Utána a nyugdíjrendszer 5 pillérének a felsorolása következik ezen belül szemléltetem a felosztó-kirovó nyugdíjrendszer lényegét és hátrányait, amik miatt hosszútávon fenntarthatatlan a mai formájában a nyugdíjrendszer. A rendszer lényege, hogy a befizetett nyugdíjjárulékunk nem egyéni számlákon gyarapodik, hanem az éppen aktív dolgozók bruttó fizetéséből levont járulékok összessége egy nyugdíjfedezetet képez, amit kiosztanak az arra jogosultaknak. A bevételek több forrásból tevődnek össze, ezek közül két tétel emelkedik ki. Egy részről a munkavállalók bruttó bére után fizetett szociális hozzájárulás (mértéke 13%) ami a munkáltatót terheli. Egy részét fordítják a nyugdíjak fedezésére nem az egészét. A másik jelentős befizetés a társadalombiztosítási járulékon belül a nyugdíjjárulék, aminek a mértéke 10% (Kiss, 2021).

A rendszernek az a hátránya, hogy kényes egyensúlyra épül, érzékeny a demográfiai változásokra. Tehát ha az aktív dolgozók és munkáltatók befizetései a nyugdíjkasszából nem tudják finanszírozni a nyugdíj kifizetéseket, akkor a felosztó-kirovó nyugdíjrendszer nem lesz fenntartható (Kiss, 2021).

Ezek mellett pedig összeszedtem a legfontosabb tudnivalókat az önkéntes nyugdíjmegtakarításokról, amik a Nyugdíj-előtakarékosági számla (NYESZ), Önkéntes Nyugdíjpénztár (ÖNYP) és a Nyugdíjbiztosítás. Remélem segíték ezzel eloszlatni rengeteg

tévhitet, amiért az emberek félnek igénybe venni ezeket az önálló nyugdíjmegtakarítási formákat.

Ezek után pedig a kutatási anyagomban Magyarország demográfiai változásait szemléltettem diagrammok segítségével. Szeretném összefoglalni, hogy a kutatásom befejeztével, milyen adatokat és konzekvenciákat vontam le a nyugdíjrendszerünkkel kapcsolatban. A nyugdíjrendszerünk és azon belül is a felosztó-kirovó rendszernek milyen nehézségekkel kell szembenéznie. A társadalom előregszik, mivel lényegesen kevesebb gyermek jön világra, a nők fertilitása, azaz szülési hajlandósága nagyon alacsony, a KSH adatokból is látszik, hogy 1980-tól a reprodukciós szint (2,1) alatt stagnál a termékenységi arányszám. Ezzel szemben a halálozási adatok évről évre javulnak (kivéve a Covid alatti időszakot) és az átlagéletkor is évről évre nő. 1986 volt az utolsó év amikor még a születések száma meghaladta a halálozásokét. Azt ezt követő években viszont megállíthatatlanul csökkent a születések száma és végül 1998 volt az első év, amikor 100 ezer alá esett az élve születések száma. Ez ahhoz vezet, hogy a lakosság egyre nagyobb százalékát fogja kitenni a nyugdíjas réteg a fiatal munkaképes lakossághoz viszonyítva.

Nagyon jól szemlélteti a népesség idősödését az egyik legsűrűbben használt mérőszám az öregedési index, ami a 14 évesnél fiatalabbak és a 65 évesnél idősebbek, arányát mutatja százalékban. Ennek a mutatónak a segítségével tisztán látszik, hogy a 2006-tól Magyarországon az idősek többen vannak, mint a fiatalok. A társadalom korösszetételének változása egy súlyos probléma, ami nagyon rossz hatással van a felosztó-kirovó nyugdíjrendszer stabilitására. Arról se feledkezzünk meg, hogy 2010 és 2023 között 324,3 ezer honfitársunk hagyta el az országot a jobb megélhetés reményében. Mindezen adatok ismeretében nem meglepő, hogy Magyarország népessége rohamosan csökkenő tendenciát mutat.

Ha a nyugdíjkorhatár nem emelkedik, akkor a nyugdíjak biztosítása egyre nagyobb terhet rak az államháztartásra. Ha a befizetők száma tovább csökken, viszont a kifizetésre jogosultak aránya nő a társadalomban, az veszélyezteti a felosztó kirovó rendszer működését. Nem mellesleg az öregedés nem csak a nyugdíj-, de az egészségbiztosítás zavartalan működését is befolyásolja. Mindezek segítségével tiszta képet kaptam arról, hogy a felosztó-kirovó nyugdíjrendszert miért érintették drasztikusan az utóbbi évtizedek kedvezőtlen demográfiai változásai.

A következő fejezetben pedig a mai kor nyugdíjasainak helyzetéről készített kérdőívemre adott válaszokat elemeztem és így reális képet kaptam arról, hogy az 55 év feletti idős

generáció, akik már részesülnek nyugdíj típusú ellátásban, mit gondolnak bizonyos kérdésekről, amik a nyugdíjhelyzetet érintik.

Végül pedig javaslatokat fogalmazok meg azzal kapcsolatban, hogy mik lennének azok a logikus lépések, amiket pár éven belül be kellene vezetni ahhoz, hogy a nyugdíjrendszerünk fenntarthatósága megvalósuljon.

Ezek után nem csoda, ha a szakemberek azt állítják, hogy hatalmas problémák elé nézünk a jövőben, de akkor mit lehetne csinálni, hogy ezek a folyamatok lassuljanak. Hát erre több lehetőség is van, de sajnos bármilyen intézkedés is születik valamely társadalmi réteget hátrányosan fog érinteni. Az egyik módszer, hogy növekszik a járulékbetétel azáltal, hogy megemelkedik a befizetett járulékok nagysága. Ezzel a lépéssel az aktív munkavállalók mindennapjait nehezítené meg az állam, mert nekik a gyermekeiket is el kell tartani, az mellett, hogy a járulékbefizetéseikből finanszírozzák a nyugdíjikat. A másik alternatíva a nyugdíjkorhatár emelése, ami valljuk be egy nehéz lépés lenne, mivel ezzel a kormány kivívná az idősödő generáció haragját. Ezt azzal lehetne ellensúlyozni, hogy olyan intézkedéseket vezessenek be, amellyel az egészségmegőrzés a cél, hogy még idős korra is munkaképes legyen a társadalom nagy százaléka.

Több lehetőség is felmerülhet még, többek között a nyugdíjszámítás képletének módosítása, hogy minél kevesebb legyen a kiszámított nyugdíj értéke. Az se lenne hátrány, ha hatásosabb intézkedésekkel ösztönöznék az embereket az öngondoskodásra. Sajnos még mindig nem népszerűek a lakosság körében az önkéntes nyugdíj megtakarítási formák. Ezek mellett, pedig egy pillér égetően hiányzik, ez pedig a foglalkoztatói nyugdíj (ami más országokban megfigyelhető). Tehát a lakosok nagyon nagy része, még mindig csak az állami nyugdíjra támaszkodik. Sajnos ezek mind csak ideiglenes megoldások tehát ahhoz, hogy a nyugdíjrendszer fennmaradjon, meg kell reformálni és át kell alakítani gyökerestül. Az is megfigyelhető, hogy az állam úgy pótolja a nyugdíj hiányt, hogy átcsoportosít más adóbevételt, ami csak átmeneti megoldásra elég, a valódi problémát sajnos nem oldja meg. Szerintem cél lehetne hosszútávú gazdaságélénkítő intézkedésekkel itthon tartani a fiatal generációt és ezáltal növekedne a gyermekvállalási kedv is.